

KÖNYV
KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁROS

Magyar Könyvtárosok Egyesülete

39. Vándorgyűlés

Szeged, 2007. július 12–14.

A könyvtárak csak széles körű és aktív partneri rendszerben tudnak megfelelni az új kihívásoknak, a tudás és a tudomány tárolása, hozzáférése biztosításának.

Prof. Dr. Bazsa György
egyetemi tanár,
a Magyar Akkreditációs Bizottság
elnöke

Ajánló mondatok a szekcióktól:

Legfontosabb partnereink a gyerekek, a fiatalok, akik a jövő könyvtárhasználói, olvasói. A felelősségünk ezért nagy, útjaink szerteágazóak a könyvtől az internetig. *(Gyermekkönyvtáros Szekció)*

A partnerségen alapuló közös célok meghatározása és megvalósítása a könyves szakmák jövőjének záloga, amely végső soron hozzájárul az emberek mentális és szakmai fejlődéséhez, a világ kihívásaira okosan reagáló ember jövőjéhez. Ehhez tudatos kultúrpolitika szükséges, amely rendszeres és kiszámítható támogatást biztosít. *(Olvasószolgálati Szekció)*

A könyvtár az egyetemi (főiskolai) oktatás és kutatás egyik nélkülözhetetlen eleme és bázisa. Megmaradásának kulcsa és záloga a változni tudás. *(Társadalomtudományi Szekció)*

A feldolgozó munkában szembe kell nézni a többrétűvé váló felhasználói igényekkel. Mind a tudományos, mind a laikus felhasználói közösségek számára elérhetővé, újrahasznosíthatóvá és átláthatóvá kell tenni a nemzeti bibliográfiai adatvagyon, valamint szolgáltatásainkat. *(Bibliográfiai Szekció)*

A könyvtárak és könyvtárosok jó partnerkapcsolatai közelebb hozzák az embert – az olvasót, az értő embert – a nagyvilághoz és a kis helyhez, ahol élünk. Az informatikának és a digitalizációnak az ismeretek, a művészetek, a tudományok megértését, élvezetét kell szolgálnia. *(Műszaki Könyvtáros Szekció)*

Multikulturális hatás érvényesül a társadalom minden színterén. Ebben kell a könyvtárnak integráló szerepet vállalnia. *(Közkönyvtári Egylet)*

A zene a maga közösségteremtő erejével egyik eleme a partnerséghez szükséges közös nyelvnek. A zenei könyvtárosok a zenei tartalmak és információkhoz való minél szélesebb körű hozzáférés biztosításával szeretnének hozzájárulni ahhoz, hogy ez az együttműködés megvalósuljon és kiteljesedjen. *(Zenei Könyvtárosok Szervezete)*

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

16. évfolyam 8. szám

2007. augusztus

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Mezey László Miklós:** Vándorgyűlés a partnerség jegyében 3
Pegán Anita: „nemcsak szolgáltató vagyok, hanem partnere is a másik félnek”. Interjú Mader Bélával 4

Műhelykérdések

- Boldizsár Ildikó:** Rágom, nézem, hallgatom. A 0–6 éves korú gyermekek „olvasmányairól” 9
Donkó Erika: Kompetenciafejlesztés az iskolai könyvtárban 13
Gellér Ferencné: A Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár és Információs Központ új épülete 17
Tóth Máté: Múzeumi könyvtárak a statisztikai adatok tükrében (2001–2005) 23
Marton Erika: Német szaknyelv könyvtárosoknak. Egy továbbképzés első tapasztalatai 30
Szabó Orsolya: Az ISBN és az ISMN rendszer változásai 2008-ban 32

Extra Hungariam

- Hegyközi Ilona:** Kompetenciák, tulajdonságok, minősítési szintek – avagy milyen követelményeknek kell megfelelniük az európai könyvtári és információs szakembereknek 37

Konferenciák

- Mezey László Miklós:** Jövőkép és lehetőség. A Kárpát-medencei könyvtárosok konferenciája 42
Monok István: A nemzeti könyvtár és a határon túli könyvtárak – változó szerepek 45

Könyv

- Vajda Kornél:** Volt egyszer egy Laza klub 53
Pogány György: A magyar bibliofília képeskönyve 56
Csűrös Miklós: Bertók László bibliográfia 58

From the contents

- Anita Pegán*: The 39th Annual Conference of the Association of Hungarian Librarians. Interview with Béla Mader (4);
Hajnalka Gellér: The new building of the Méliusz Juhász Péter County Library, Debrecen (17);
Máté Tóth: Museum libraries in the mirror of statistical data (2001–2005) (23)

Cikkeink szerzői

Boldizsár Ildikó, mesekutató, a Magvető Kiadó szerkesztője; *Csűrös Miklós*, az Eötvös Loránd Tudományegyetem oktatója; *Donkó Erika*, a budapesti Práter utcai Általános Iskola pedagógusa; *Gellér Ferencné*, a debreceni Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár ny. igazgatója; *Hegyközi Ilona*, a Könyvtári Intézet osztályvezetője; *Marton Erika*, a budapesti Goethe Intézet munkatársa; *Monok István*, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója; *Pegán Anita*, az Országgyűlési Könyvtár osztályvezetője; *Pogány György*, a pilisi Kármán József Városi Könyvtár igazgatója; *Szabó Orsolya*, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa; *Tóth Máté*, a Könyvtári Intézet munkatársa; *Vajda Kornél*, ny. főszerkesztő

Szerkesztőbizottság:

Bartos Éva (elnök)

**Biczák Péter, Borostyániné Rákóczi Mária, Győri Erzsébet,
Kenyéri Kornélia, Poprády Géza**

Szerkesztik:

Bartók Györgyi és Mezey László Miklós

A szerkesztőség címe: 1827 Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791; E-mail: 3k@oszk.hu;

Internet: www.ki.oszk.hu/3k

Közreadja: a Könyvtári Intézet

Felelős kiadó: **Bartos Éva**, a Könyvtári Intézet igazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Borítótér: **Gerő Éva**

Nyomta az AKAPRINT Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Freier László**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenését támogatta az
Oktatási és Kulturális Minisztérium
Nemzeti Kulturális Alap

OKM

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Terjeszti a Könyvtári Intézet
Előfizetési díj 1 évre 4800 forint. Egy szám ára 400 forint
HU-ISSN 1216-6804

Mezey László Miklós

Vándorgyűlés a partnerség jegyében

Az idén július 12–14. között Szegeden, a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és a Somogyi-könyvtár közös rendezésében tartották meg az MKE 39. Vándorgyűlését. A szakmai programok javának és az egész tanácskozás mottója a „partnerség” fogalma volt. *Bakos Klára*, a könyvtáros egyesület elnöke megnyitó beszédében értelmezte is e mottót; kifejtette, hogy a kormányzattal, a területi és helyi önkormányzatokkal, valamint a társintézményekkel folyamatosan fenntartott partneri viszony a hazai könyvtárosság létérdeke. Az elnök asszony számba vette a konferencia várható legfőbb témaköreit: a közvélemény figyelmének az olvasás felé fordítását, az olvasóvá nevelés, az olvasói létforma kialakítására való törekvést; a Nemzeti fejlesztési tervben szereplő mintegy húszmilliárd forint eredményes, sőt optimális felhasználásának megannyi tervét; a vidékfejlesztés és az esélyegyenlőség megteremtésének feladatait. Ez utóbbi vonatkozásában szólt a könyvtárbusz-szolgáltatás, az Országos Dokumentum-ellátási Rendszerben részt vevő könyvtárak fejlesztésének igényeiről és lehetőségeiről, a „falak nélküli könyvtár” szolgáltatásának lehetőségeiről – azaz a könyvtáros szakma aktuális és eminens kérdéseiről.

Hiller István oktatási és kulturális miniszter megnyitó előadásában hangoztatta, hogy az, aki temeti a könyvet, semmit sem ért a modern világból. „*Aki azt mondja, hogy a digitalizáció és az internet temeti a Gutenberg-galaxist, az nem ért ahhoz, amit modern világnak nevezünk. A galaxis változik, új formát ölt, de az embernek szüksége van arra az élményre, ami a tudás átadás-átvétel sajátos formája*” – mutatott rá. A miniszter a 2008 és 2013 közötti időszakra nézve mintegy húszmilliárd forintos uniós eredetű forrás perspektíváját rajzolta fel, kiegészítve azzal, hogy az első pályázatokat 2007 novemberében fogják kiírni. Szólt arról is, hogy a könyvtárügyet a vidékfejlesztési stratégia egyik központi elemévé kívánja tenni. Hiszen a közkultúrán belül a könyvkultúra, a könyvtárfejlesztés, a tudáshoz és olvasáshoz való hozzáférés esélyének biztosítása a modern Magyarország egyik központi feladata.

Pegán Anita

„nemcsak szolgáltató vagyok, hanem partnere is a másik félnek”

Interjú Mader Bélával

Az MKE 39. Vándorgyűlése előtti délután sikerült Mader Bélával, a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának főigazgatójával, az egyik rendező intézmény vezetőjével találkoznom. Nem látszott rajta feszültség, kedvesen mutatta az utat a főigazgatói dolgozószoba felé. Úgy tűnt, az elkövetkező sűrű napok nem okoznak számára idegességet.

– *Milyen a hangulata? Hogyan éli meg a rendezvény előtti estét?*

– A jelentősebb események előtti éjszakán szokott rám törni a „pánik”. Felébredek éjszaka, és eszembe jut, hogy ez sincs meg, meg az sincs meg. Aztán reggel, amikor bejövök, látom, hogy minden rendben van. Itt az épületben, már mindig nyugodt vagyok, tudom, hogy megbízható kollégákkal dolgozom, és minden a legnagyobb rendben folyik.

– *Mit gondol, az elkövetkező éjszakája nyugodt lesz?*

– Ezt csak utána lehet megmondani. – mosolyog. – Sokan vettek részt a szervezésben. Mostanra úgy érzem, minden a helyén van. A szállással, étkezéssel, szabadidős programokkal kapcsolatos ügyeket a Conference Tours-ra bíztuk. Az egyetem gazdasági részlegével, nagy leterheltségük miatt ezt nehezen lehetett volna megoldani. A tudós tartalom pedig a fejekben van. Olyan előadókát hívtunk, akik ténylegesen érdeklődésre tarthatnak számot.

– *Mióta készülnek a rendezvényre?*

– Egy-két éve tudjuk hogy itt lesz a vándorgyűlés. Az új épület megnyitása valahol követelte is, hogy mi lássuk vendégül idén a kollégákat. A munka nagy része másfél hónappal ezelőtt kezdődött. A következő két napon pedig a kollégáink és az általunk alkalmazott diákok segítik a rendezvény bonyolítását. Szórakoztató és informatív programok egyaránt lesznek, de még nem szeretnék lelőni minden poént.

– *Most már sokadik alkalommal látogat el a vándorgyűlésre Hiller István miniszter úr. Mit vár az idei beszédétől?*

– Elég ambivalens vagyok ebben a kérdésben. Az, hogy a miniszter úr ellátogat a vándorgyűlésre – és már nem is az első esetben – nagyon megtisztelő a könyv-

táros társadalomra, azaz ránk nézve. Ezzel együtt miért ne említeném meg azt is, ami kicsit rosszul esett: mégpedig, hogy a PORTÁL programot be lehetett volna jelenteni itt a vándorgyűlésen, itt, ahol tényleg összegyűlik a szakma és hatszáz könyvtáros előtt tehetné meg a bejelentést.

Másrésze a PORTÁL programmal kapcsolatban is érzek ambivalenciát. Ugyan jelentős pénzeket jelöl meg a könyvtárügy részére, de a részletekről még nem tudunk biztosat. Úgy tűnik, hogy az elektronikus tartalomszolgáltatást nem fogja támogatni a PORTÁL program. És itt nemcsak könyvtárról van szó, hanem esetünkben (és sok más esetben) egyetemről és tudománypolitikáról is. Miközben a legtöbb európai állam ezt a tevékenységet központilag támogatja, nálunk e téren ezek szerint visszalépés tapasztalható. Ahogy átfutottam a programot, látom, hogy a kistelepi könyvtáraknak ad prioritást. Természetesen nagyon fontos ez, de mintha a fejlesztéseknél mindenki elfelejtené, hogy nem elég valamit létrehozni, azt fenn is kell tartani. Az elmúlt évtizedekben általában mindig csak a fejlesztésekre gondolnak, arra pedig nem, hogy a szinten tartáshoz is szükség van pénzre.

Problémásnak tartom a szinte egyeduralkodó pályázati rendszert. Évekkel ezelőtt, amikor Európa más országaiban dolgozó kollégákkal beszéltem kitént, hogy ott a pályázatok nem az állandóan, rendszeresen végzett tevékenységre szólnak. Ez utóbbi működés, ilyenre nem lehetne pályáztatni. Hogy egy hasonlattal éljek: ne hirdessünk pályázatot kenyér vételre! Nem a pályázat és a fejlesztés ellen vagyok, de sajnós – vagy nem sajnós – a létrehozott dolgokat működtetni is kell.

– *Hogyan fogalmazná meg a vándorgyűlés fő témáját?*

– A fő cím: partnerség, ami egy társadalomban való együttélésnél alapvető. Ezenkívül mint könyvtár, nemcsak szolgáltató vagyok, hanem partnere a másik félnek a szolgáltatásban.

A másik, amivel szintén foglalkozik a vándorgyűlés: az információs forradalom hatása. Véleményem szerint, ha a könyvtár csak a klasszikus értékeinél akar maradni, akkor nagyon megütheti a bokáját. Az embereknek manapság nem a klasszikus gyűjtemények adta szolgáltatásokra van elsősorban szükségük. Néha eltűnök, igazam van-e, amikor úgy látom, hogy ma nem tanulnak az emberek, hanem informálódnak. A „life-long learning” kifejezésben is a tanulás helyett az informálódást használnám, valahogy úgy, hogy: „life-long being informed”. Nem tanulni akarnak az emberek, hanem informálódni. Könyvtárként ehhez az igényhez is igazodnunk kell.

Manapság egyre többen az internetről letöltött konferencia-anyagokra, előadásokra hivatkoznak a különböző dolgozatokban, értekezésekben is. Itt is van egy nagy kérdőjel számomra. Annak idején könyvekből, „biztonságos”, lektorált forrásokból idéztek, az idézet helyének pontos megadásával. Most már sokszor előfordul, hogy az internetes keresőprogramba beírt fogalom találatai közül válogatás nélkül idéznek a diákok – sokszor hivatkozás nélkül. Nem egyszer előfordult, hogy a szakdolgozatok 90 százaléka szó szerinti, az interneten megtalálható szöveg idézete volt, szintén a forrás megjelölése nélkül.

Természetesen a digitalizálás is központi kérdés lesz a vándorgyűlésen. Ahol szintén vannak problémák. Fontos a digitalizálás, de mit is digitalizálhatunk? A 70 évvel ezelőtti és régebbi anyagokat. Erre tényleg olyan nagy igény van? Ezt csak félhangosan merem kérdezni.

- Ezek szerint számíthatunk vitákra és érdekes előadásokra.
- Remélem így lesz.

Ezzel fejeztük be a beszélgetést. Abban maradtunk, hogy a vándorgyűlés után elmeséli nekem a tapasztalatait. De már csak írásban válaszol majd, mivel a sűrű program nem ad lehetőséget még egy személyes interjúra. Továbbá egy-két nap távlatából leülepednek az élmények is.

Másnap az ünnepélyes megnyitóra sűrű sorokban érkeztek a kollégák. Mader Béla személyesen üdvözölte a kapuban az érkezőket, ez valóban barátságos hangulatot kölcsönzött az eseménynek. Néhány szót váltottunk. Az elmúlt éjszakáról kérdeztem. Válasz helyett fejét ingatta. Úgy gondoltam, talán most egy kicsit izgul. A nyitó plenáris ülésen megtudtuk, hogy miniszter úr egy kicsit késik, úgyhogy nyilván volt ok egy kis aggodásra.

Azonban a megnyitó nagyon jól sikerült. Mikor főigazgató úr szót kapott, nagyon kedves beszédet mondott. Ahogy ebben fogalmazott: „A házigazda a háttérben marad és nem maga tündököl” – és a házigazda a háttérből is, nem hivalkodva, a kis részletekre való odafigyeléssel tökéletesen látta el a szerepét.

Néhány nap múlva tehát levélben kerestem meg.

– *Hogy érezte magát a vándorgyűlésen?*

– Köszönöm, jól. Mondhatom, hogy nagyon jól. A vándorgyűlés kétszeres kihívás volt számunkra, szegedi egyetemi könyvtárosok számára. Az egyik kihívás természetesen a hagyományos évi könyvtáros találkozók zökkenők nélküli lebonyolítása volt, hiszen annyi jól megrendezett, az éppen újjal mindig összehasonlítható megelőző vándorgyűlés volt már, hogy nem szerettünk volna a megszokott színvonal alatt teljesíteni. A másik kihívásra lehet, hogy csak mi, házigazdák reagáltunk érzékenyen. Ez pedig az volt, hogy biztosak voltunk benne, hogy miután az ország minden részéből, szinte minden könyvtártípusból jöttek kollégák, nemcsak azt fogják nézni, hogy milyen a vándorgyűlés, hanem milyen a könyvtár. Az a könyvtár, ami olyan sok pénzbe került. Ami olyan hatalmas. Ami olyan modern. Biztosan ki van-e használva? Élünk-e az összes, általa nyújtott lehetőséggel? Biztos, hogy jól működik? Mik lehetnek a hibák? És mindezen kérdésekre a kérdést feltevő, más-honnan jött könyvtáros többnyire a két nap alatt tapasztaltak alapján saját maga is választ adhatott. Nekünk nagyon fontos volt, hogy ezek az egyéni válaszok pozitívak legyenek. Ennek az érdekében szerveztük „külön” programjainkat, a könyvtárat bemutató szakmai túrákat, de ezeket a célokat szolgálták az ún. kulturális eseményeink, a kvízek, a játékok, az elektronikus teszt kitöltési lehetőségek. Ugyanakkor arra is vigyáztunk, hogy ne olyasmit mutassunk magunkból, ami csak ritkán, egyszer-egyszer produkálható. Én jól ismerem kollégáimat, képességeiket, munkájukat, tehát nem voltam nagyon nyugtalan a végeredményt illetően. Következésképpen jól éreztem magam, s ha nem vagyok nagyon szerénytelen, akkor dagasztotta a keblemet a büszkeség, hogy igen, az új könyvtárat mi találtuk ki, mi gondoltuk végig négyzetméterre, hogy mi, hol legyen, mi szinte saját kezünkkel költöztettünk ide a hetven, az egyetemen addig külön működő könyvtárat, mi igyekeztünk ebből egy egészet összerakni, mi ötlöttük ki a sajátos informatikai megoldásainkat, mi működtetjük az egészet, s végül, ami a legfontosabb, a könyvtárat tényleg használ-

ják is, még hozzá naponta átlag három és fél – négyezren. S úgy tűnt nekem, a vándorgyűlés idején, hogy az itt vendégeskedő kollégák látják és elismerik azt, amit csinálunk.

– *Szakmai szempontból hogyan értékeli a rendezvényt?*

– A válasz nehéz. A vándorgyűlés nem kifejezetten tudományos konferencia, bár mindig van egy olyan aktuális könyvtári „mottó”, ami nagyon is szakmai, s amit igyekszünk a kapcsolódó előadásokkal, szekciómunkákkal kifejteni. Én azonban legalább ekkora jelentőséget tulajdonítok annak, hogy akár az előadásokon hallottak, akár valamely – lehet hogy a vándorgyűlésen nem is érintett, de – aktuális téma megindítja a kollégák egymás közötti, sokszor ebédelő, vacsorázó. kocsmázó csoportokban történő eszmecserejét. Biztos vagyok benne, hogy az a fő téma, amely a vándorgyűlés jelszavaként is felfogható, hosszú ideig még állandóan emlegetett, vitatott terület marad: vagyis a könyvtár és a felhasználójának olyan új kapcsolata, amely a könyvtáraktól változást kíván mentalitásban, szolgáltatásban. Azt hiszem, ezt mindenki elfogadja. Amire a második napi plenáris ülést levezető elnöki tisztemben utaltam, nevezetesen hogy a könyvtárnak mennyire kell csak alkalmazkodni a felhasználói igényekhez és mennyire kell keresni minden lehetőséget a hagyományos értékek megtartására, sőt továbbadására, ez hosszú időre izgalmas vitatéma marad.

S még egy válasz. A több mint hatszáz résztvevő egyértelmű, hogy nem azonos érdeklődésű és nem teljesen azonos felkészültségű könyvtáros. Mindig lesznek fanyalgók, akik számára semmi újat, semmi jelentőset nem ad, nem adott ez a két nap. S lesznek, vannak olyanok is, akik úgy érzik, szellemileg is töltöztek.

– *Így utólag nézve, melyik téma volt az ami a legnagyobb hangsúlyt kapta?*

– Most lesz a legrövidebb a válaszom. Igazából nem tudom. Ugyanis a plenáris ülések előadásai, bár fajsúlyosak, de – a digitális könyvtárakról szólókat kivéve – egyediek voltak. A délutáni szekciók témáit (miután magam az egyikben igen hosszan voltam érdekelt) nem tudtam figyelemmel kísérni. A visszhangokat tekintve úgy látom, hogy számos, a hallgatók meglepedését kiváltó előadás volt. A saját véleményem: egyetemi könyvtárosként jóleső érzéssel hallgattam Bazsa professzor kiváló előadását, amely sok tekintetben volt alkalmas arra, hogy általában minden könyvtártípussal szemben támasztható elvárást is megfogalmazzon.

– *Milyen szervezési trükköt osztana meg a következő vándorgyűlés szervezőkkel, a szombathelyiekkel?*

– A Jóistenke tudja, hogy voltak-e trükkök. Ha úgy általában szeretted a vendégeidet s várod, hogy jöjjenek, a szükségszerűen megelőző takarítás, sütés-főzés közben nem a fáradságra, hanem vendégeid jövődő öröme, meglepedésére gondolsz. Meg arra, hogy érdemes lesz elbeszélgetni. Meg arra, hogy hazamenve majd jókat mondanak lakásodról is, rólad is. Szerintem s vándorgyűlés házigazdájaként sincs ez másként. Jó takarítást, sütést-főzést kívánok a szombathelyi kollégáknak. Csak ha arra gondolnának, hogy ezt majd úgy a kisujjukból is kirázzák, mondanám, hogy még mind a tíz ujj is kevés.

– *Köszönöm a válaszokat!*